

Нова стратегическа визия на електронното управление в Република България за периода 2020 – 2025 г.

Костагин МаркоВ*

Резюме: В статията са представени въпроси, свързани с електронното управление в България след 2007 г., когато се регламентира със закон изискванията от административните структури да въведат електронно управление. В свят на глобални промени в световен мащаб комуникационните и информационните технологии преминават през прогресивни промени и развитие във връзка с утвърждаването на електронното управление в държавната и публична администрация. Въвежда се и предлагане на административни услуги по електронен път, като са регламентирани условията за доставчика на електронни административни услуги, както и условията и редът за получателите им.

През годините в България се приемат редица стратегически документи, регламентиращи развитието на електронното управление във времето. Последната актуална стратегия, приета през месец март 2021 г., определя нова визия за електронното управление за периода 2020-2025 г., с която са изведени и новите стратегически цели с оглед на актуализиране и осъвременяване на стратегическите документи.

Ключови думи: електронно управление, електронни административни услуги, кому-

никационни и информационни технологии, стратегия, нова визия.

JEL: J5, M5, O3, Y8, Y9.

Въведение

Темата за новата стратегическа визия на електронното управление в последните няколко месеца набира все по-голяма популярност в административните среди на централно и териториално ниво на административната структура, след приемането на редица стратегически документи, в това число и актуализираната стратегия за електронното управление в периода 2020-2025 г. Освен за електронно управление и предоставяне на административни услуги по електронен път, в последните години с голяма сила започна внедряването и прилагането на осъвременени комуникационни и информационни технологии в управлението на администрацията. Започнахме да говорим за дигитална администрация, интегрирани информационни системи и цифровизация на основни хартиени документи и превръщането им в електронни такива.

Актуалността на разглежданата проблематика в настоящото изследване се обуславя от въвеждането на нови стратегически цели във връзка с електронното управление в България за периода 2020-2025 г. и от липсата на сериозни научни изследвания и разработки по проблематиката.

* Костагин МаркоВ е доктор, доцент във ВСУ „Чернориец Храбър“, филиал Смолян.

Управление на ресурси и разходи

Обект на изследването е новата стратегическа визия на електронното управление у нас в рамките на актуализирания стратегически период.

Предмет на изследването са новите стратегически цели във връзка с утвърждаването на новата стратегическа визия на електронното управление.

Изследователският проблем е породен от дефицита на действащата нормативна уредба и липсата на инструменти и насоки за ефективна работа в тази област. В последните години, госта назад във времето в България се говореше за „електронно правителство“ вместо за „електронно управление“ в държавната и публична администрация. Вероятно този проблем се дължи на неправилен превод и тълкуване към онзи момент на терминологията и приетите регламенти в тази област на действие от Европейския съюз.

Целта на изследването е да се идентифицират ориентири, насоки и инструменти за утвърждаване на новата стратегическа визия на електронното управление и награждане на новите стратегически цели с оглед осигуряване на съществена промяна в институционалното съществуване на електронното управление в структурите на администрацията.

За постигането на посочената цел са поставени за разрешаване следните **научноизследователски задачи**:

- да се анализират правната рамка и необходимостта от утвърждаването на новата стратегическа визия на електронното управление у нас;
- да се изследват новите стратегически цели в стратегическите документи.

Методология на изследването. Инструментариумът на изследването включва използването на редица научноизследователски подходи и методи като: теоретичен анализ и анализ на нормативната уредба, благодарение на които новата стратегическа визия на електронното управление у нас за периода 2020-2025 година се разглежда в динамика и взаимна връзка.

Електронно управление

Гражданите и бизнесът, като получатели на административни услуги по електронен път чрез използването на комуникационни и информационни технологии, дават изключително високи очаквания с оглед завишаване на публичния контрол от гледна точка на извършваната от тях дейност, както и повишаване качеството на обслужване от органите в администрацията, лицата с публични функции и организациите, реализиращи услуги в публична среда. Главна задача на доставчиците на електронни услуги е да постигнат баланс и равновесие в очакванията на получателите на тези услуги, което изисква съсредоточаване на огромен човешки капацитет и финансов ресурс.

С въвеждане на цифровизацията в публичния сектор в рамките на електронното управление ще се повиши обслужването на получателите на електронните услуги, както и тяхната ефикасност и ефективност.

С въвеждането на електронното управление у нас административната среда става все по-конкурентна, ефективна и развиваща се с бързи темпове в условията на свят в глобализация.

Административните услуги, предоставяни в електронна среда, водят до повишаване обслужването на получателите на тези електронни услуги като се наблюдава и по-висока ефективност в публичния сектор.

Приетите европейски стратегически документи относно електронното управление очертават насоки за постигане на нова двустранна комуникация между административните структури на централно и териториално ниво и вътре в самите администрации и получателите на тези електронни услуги чрез използването на съвременни комуникационни и информационни технологии. В тази връзка България е поела ангажимент пред европейските административни структури да следва и прилага приетите стратегически документи, свързани с електронното управление и цифровизацията на администрацията.

Управление на ресурси и разходи

Дигитализацията у нас в публичния сектор ще се случи на базата на електронното управление и приетите стратегически документи, свързани с развиване на административните услуги, предоставяни по електронен път, за достъп до информация по електронен път, както и повишаване качеството на работа на администрацията и подобряване на комуникацията между бизнеса и гражданите като получатели на тези услуги и администрацията като доставчик.

При ефективно въвеждане и използване на електронното управление в дигиталната администрация във връзка с разработените стратегически цели ще се освободи голям ресурс финансови средства, хора и ефективно технологично време.

С въвеждането на електронното управление в условията на динамика възниква потребност от актуализация на приетите нормативни документи, както и актуализиране и нова визия на стратегическите цели, с оглед регулиране на отношенията между доставчици и получатели на електронни услуги.

Актуализацията на стратегическите документи и новата стратегическа визия на електронното управление извежда отношенията между участниците на ново по-високо ниво с добавена стойност на взаимодействие.

Нова стратегическа визия на електронното управление

В стратегическия период от 2014 до 2019 година България показва огромен напредък и постижения в развитието на електронното управление от гледна точка на институционална рамка и надграждане на съществуващото законодателство в тази област. Осъвременен е *Законът за електронното управление, структурирана е Държавна агенция „Електронно управление“, приети и актуализирани са редица закони, свързани с електронното управление* в нашата страна. Преработени и осъвременени са редица европейски стратегически документи, регламентиращи електронното уп-

равление. Установен е напредък и постигане на резултати в *Пътната карта за изпълнение на Стратегията*, както и на приетите стратегически документи за електронно управление у нас в тази област на работа.

Тези предпоставки и обстоятелства налагат да се направи актуализация на *„Стратегията за развитие на електронното управление в Република България“* с оглед надграждане на стратегическите цели и настъпили промени, както и определяне на **новата стратегическа визия за периода 2020 – 2025 г.** на електронното управление.

Чрез актуализираната Стратегия се очертава рамката на новата визия на електронното управление в нашата страна и служи за разработване на стратегически документи и нови политики от централните и териториални административни структури на държавната и публична администрация, свързани с електронното управление.

Съгласно Закона за електронното управление *„Стратегията за развитие на електронното управление в Република България се приема от Министерски съвет по предложение на председателя на Държавната агенция „Електронно управление“* (чл. 7, ал. 5 от Закона за електронното управление 2007).

Съгласно утвърдените стратегически документи към настоящия момент електронното управление се гради на базата на архитектурния принцип, който е ориентиран към услугата (Service Oriented Architecture, SOA), предоставящ:

- към централизирани единни решения;
- интеграция на информационната и техническата инфраструктура на електронното управление;
- типизиране, унифициране и интегриране на процесите, свързани с електронното управление;
- отчитане на единно време чрез интегрираната информационна система на административните структури, бизнеса и гражданите, както и осигуряване на по-лесен достъп до източниците на данни

или потоците на информация.

На базата на общоприетите стратегически документи и принципите на работа и прилагане на политиките за електронно управление от страните – членки на Европейския съюз, през месец март 2021 г. България преработва и допълва съществуващата стратегия, с което се залагат и новата стратегическа визия и цели на електронното управление, като разширява времевия период на нейното реализиране до 2025 г.

Новата стратегическа визия в сферата на електронното управление е да се постигне необратима цифрова трансформация в публичната среда на централно и териториално ниво в рамките на новия стратегически период, включваща (Актуализирана стратегия за развитие на електронното управление в Република България 2019 – 2025 г., март 2021 г., с. 35):

- да се осъществят трансформация в посока цифровизация в публичния сектор, базирана на данни;
- утвърждаване на онлайн инструменти в помощ на гражданите, както и внедряване и структуриране на съвременна дигитална администрация;
- постигане на ново по-високо ниво на информационна мрежова сигурност в електронното управление;
- да се постигне съвременно ново качество при поддръжката на интегрираните ресурси на електронното управление;
- изграждане на нови съвременни модели за предоставяне на административни услуги, предоставяни по електронен път, които са предназначени за получателите, като се преосмислят административните и технологичните процеси с оглед ограничаване на бизнеса и гражданите на административната тежест.

Дигитализацията в административната среда е процес на трансформация, а не е състояние, което изисква процесите на работа, свързани с използването на комуникационни и информационни технологии, да бъ-

дат осъвременени в съответствие с новата стратегическа визия на електронното управление, насочени към удовлетворяване на потребностите на органите, предоставящи публични обществени услуги като доставчик, и бизнеса и гражданите от друга страна като получател на тези услуги.

В новия модел и стратегическа визия се представя според средата и нейната динамика за функциониране в електронното управление, като получателят на електронни услуги се поставя в центъра за постигане на заложените резултати. С приемането на единен модел за заявяване, заплащане и предоставяне на електронни административни услуги ще се даде възможност тези административни услуги да се осъществяват на 100% онлайн.

Актуализираната стратегическа визия за периода до 2025 година предвижда да се създаде планиране с оглед регламентиране на контрол и координация, а с определена оперативна отговорност и координация ще бъде възложено на определени нива с различни отговорности и обхват, както следва:

- предвижда се да се структурират експертни ведомствени съвети към всяка една административна структура;
- контрол и координация от Архитектурния съвет на стратегията към агенцията за „Електронно управление“;
- създаване на електронен съвет за електронно управление;
- към председателя на агенцията за „Електронно управление“ се създава експертен съвет за интегриране на наличните информационни ресурси във връзка с осъществяването на електронното управление.

Новата стратегическа визия на електронното управление в България предвижда през 2023 г. потребителите на административните електронни услуги да могат да общуват свободно и единствено по електронен път с административните структури, чрез персонализиране на предоставяните електронни услуги.

Управление на ресурси и разходи

В дългосрочен план новата стратегическа визия за развитие на електронното управление у нас предвижда да се изгради **мобилно електронно управление** (m-Government), съобразено с изискванията и приоритетите на утвърдените европейски документи.

Предвижда се мобилното електронно управление да предоставя на получателите си електронни услуги единствено и само чрез използването на **мобилни платформи и устройства за достъп**. Предимството на тези мобилни електронни услуги ще бъде, че ще бъдат достъпни до потребителите на всяко място и по всяко време на денонощието.

С изграждането на мобилната инфраструктура на електронното управление се очертават следните предимства:

- изгражда се архитектура от гледна точка на управлението на мобилните устройства, без да се въвеждат ограничения на получателите на мобилните електронни услуги;
- получаване на мобилната услуга по всяко време, чрез използването на мобилни устройства, облачни услуги, изкуствен интелект или новите технологии за чатбот;
- на всички потребители на мобилните електронни услуги се гарантира повсеместен и сигурен достъп до тези услуги;
- осигурява се непрекъснатата актуализация на използваните платформи за мобилен достъп и интерфейс;
- въвеждане на ефективен и съвместим дизайн на предоставяните мобилни услуги и стандартизация на мрежовата свързаност в изградената мобилна инфраструктура.

Необходимо е да се работи в посока осигуряване на по-добра сигурност на мобилното електронно управление при изграждането на инфраструктурата. Мобилните мрежи от новото пето поколение (5G) дават възможност за предоставяне на високоскоростен и свърх високоскоростен интернет в пределите на Европейския съюз, което пък от своя страна ще промени в положителна насока нагласите

на ползвателите за бъдещ период на предоставяните мобилните електронни услуги.

Новата стратегическа визия на електронното управление предвижда включването на България към изгражданата, стандартизирана инфраструктура на мобилно електронно управление.

Актуализирани стратегически цели и очаквани резултати в изпълнение на новата стратегическа визия на електронното управление за периода до 2025 г.

В актуализирания стратегически период до 2025 г. са заложили две основни стратегически цели и шест специфични подцели както следва (Актуализирана стратегия за развитие на електронното управление в Република България 2019 – 2025 г., март 2021 г., с. 38):

- **първата и основна стратегическа цел** в актуализираната стратегия е превръщане на публичните институции и администрациите на централно и териториално ниво в цифрови чрез трансформация на съществуващите ресурси в съответствие на европейските приоритети 1 и 2 за модернизирани на администрацията и въвеждането на трансгранична мобилност;
- **втората стратегическа цел** е обвързана с ориентирано към потребителите – бизнес и граждани, административно обслужване по електронен път съгласно определените изисквания на европейските приоритети 3 за осъществяване на взаимодействие на гражданите с администрацията на база цифровизацията.

Спомагателните специфични подцели са в помощ на основните стратегически цели, като подпомагат тяхното развитие и реализиране, изразяващи се в:

- първата специфична подцел е обвързана с предоставяне и осигуряване на възможност за съвместимост на информационните ресурси;
- втората спомагателна цел е обвързана с информационната сигурност на информационните ресурси и висока надежд-

Управление на ресурси и разходи

ност на мрежата, използвани в електронното управление;

- третата подцел е свързана с актуализиране на комуникационните и информационните технологии, споделеност на използваните ресурси и даване на цифрови решения, свързани с електронното управление;
- четвъртата спомагателна цел е свързана с актуализиране на циклите на работните процеси в администрацията и осъвременяване на използваните модели на данни за предоставяне на услугите по електронен път и по подразбиране;
- петата подцел дава възможност да се изгради доверие между потребителите на електронните услуги и администрацията, както и да се осигури пълноценно взаимодействие между тях;
- последната шеста специфична цел е свързана с осигуряването на електронно трансгранично административно обслужване на потребителите съгласно европейските норми.

Във връзка с изпълнението на заложените основни стратегически цели и специфични подцели в актуализираната стратегия за периода до 2025 г. се очаква да се постигнат следните **резултати**:

- надграждане и осъвременяване на съществуващото законодателство в областта на електронното управление;
- надграждане на рамката за оперативна съвместимост на национално ниво;
- актуализиране и осъвременяване на съществуващите регистри, водени от агенцията за „Електронно управление“;
- надграждане на хранилището и съществуващите системи за контрол на изходните кодове и свързаната с тях техническа документация за използваните информационни системи от администрациите;
- осъвременена процедура и политика за достъп до лични данни, свързана с осъществяването на електронното управление;
- повишаване на сигурността и внедрява-

Електронно управление

не на нови технологии за обмен на данни;

- във връзка с мрежовата сигурност, да се въведат специфични процедури и политики;
- във връзка с мрежовата информационна сигурност, да се прилагат разпоредбите на родното законодателство в областта на киберсигурността;
- изграждане на облачна инфраструктура с мигрирани комуникационни и информационни технологии на органите в административните структури;
- въвеждането на единен системен оператор на електронни услуги;
- разработване и въвеждане на механизъм у нас за наблюдение и идентифициране на новите технологии, свързани с осъществяването на електронното управление, както и създаването на единен модел за заявяване на електронната услуга, заплащане и предоставяне на получателите на тези административни електронни услуги;
- разработване на процедура за самооценка в публичната администрация, както и тяхното споделяне на получените резултати между различните административни структури;
- провеждане на информационни кампании и обучения с потребителите на административните услуги, предоставяни по електронен път, с оглед тяхното по-ефективно и рационално използване;
- създаване на центрове за информация на областно и общинско ниво за потребителите на електронни административни услуги;
- предоставяне на потребителите на електронните административни услуги на възможност за масово използване на предоставяните от доставчика услуги по електронен път;
- осъвременяване на всички стратегически документи, свързани с електронното управление, което е ориентирано към потребителите;

Управление на ресурси и разходи

- и не на последно място, като очакван резултат е въвеждането на мобилно електронно управление в изпълнение на общоприетите европейски норми.

Изпълнението на стратегическите цели, заложи в стратегическите документи, и резултатите, които ще очакваме в края на стратегическия период през 2025 г., са възложени на Държавната агенция „Електронно управление“, която е на пряко подчинение на Министерски съвет и административните органи на централно и териториално ниво, определени нормативно като институции, отговорни за изпълнението на приетата през месец март 2021 г. актуализирана стратегия и структурираните стратегически документи.

Заключение

В заключение можем да кажем, че разглежданата проблематика, свързана с новата стратегическа визия на електронното управление и Актуализираната стратегия за периода до 2025 година, служи като основа за разработване на основни стратегически документи по политики и области в отделните министерства, държавните и изпълнителни агенции, както и областните децентрализирана структури и общинските администрации.

Новата стратегическа визия на електронното управление е насочена към потребителите на административните електронни услуги, като се осигури висока информираност на бизнеса и гражданите и осигуряване на лесен и бърз достъп до предлаганите от доставчика административни услуги по електронен път.

Разработените стратегически документи са задължителни за всички органи на администрацията, лицата, реализиращи публични функции, както и предоставящите достъп до обществени услуги органи.

Достигането на заложените стратегически и специфични цели у нас в края на периода през 2025 г. ще предложи на потребите-

лите на електронни услуги пълна цифровизация на администрациите в България, както и изграждането на инфраструктура и въвеждането на мобилно електронно управление.

Цитирани източници:

Закон за администрацията, изм. ДВ, бр. 21 от 13 Март 2020 г. (www.Lex.bg) 18.11.2021. (Zakon za administratsiyata, izm. DV, br. 21 ot 13 Mart 2020 g. (www.Lex.bg) 18.11.2021)

Закон за електронното управление, доп. ДВ, бр. 85 от 2 Октомври 2020 г. (www.Lex.bg) 18.11.2021.

(Zakon za elektronnoto upravlenie, dop. DV, br. 85 ot 2 Oktomvri 2020 g. (www.Lex.bg) 18.11.2021)

Закон за електронния документ и електронните удостоверителни услуги (Загл. изм. - ДВ, бр. 85 от 2017 г.) (www.Lex.bg) 24.10.2021. (Zakon za elektronnia dokument i elektronnite udostoveritelni uslugi (Zagl. izm. - DV, br. 85 ot 2017 g.) (www.Lex.bg) 24.10.2021)

Архитектура на електронното управление в Република България, одобрена от председателя на Държавна агенция „Електронно управление“, със Заповед № ДАЕУ-5040-11.04.2019 г. (www.strategy.bg) 18.11.2021 г.

(Arhitektura na elektronnoto upravlenie v Republika Bulgaria, odobrena ot predsedatelya na Darzhavna agentsia „Elektronno upravlenie“, sas Zapoved № DAEU-5040-11.04.2019 g. (www.strategy.bg) 18.11.2021 g.)

Пътна карта за изпълнение на стратегията за развитие на електронното управление в Република България за периода 2019-2023 г. (www.strategy.bg) 18.11.2021.

(Patna karta za izpalnenie na strategiyata za razvitie na elektronnoto upravlenie v Republika Bulgaria za perioda 2019-2023 g. (www.strategy.bg) 18.11.2021)

План за действие на ЕС за електронно управление през 2016-2020 г. Ускоряване на цифровото преобразуване на управлението,

Управление на ресурси и разходи

Брюксел, 19.04.2016, COM (2016), 179 final (www.strategy.bg) 18.11.2021.

(Plan za deystvie na ES za elektronno upravlenie prez 2016-2020 g. Uskoryavane na tsifrovoto preobrazuvane na upravlението, Bruksel, 19.04.2020 g., COM(2016), 179 final (www.strategy.bg) 18.11.2021)

Стратегия за развитие на електронното управление в Република България 2019 – 2023 г., март 2019 г. (www.strategy.bg) 18.11.2021.

Електронно управление

(Strategia za razvitie na elektronното upravlenie v Republika Bulgaria 2019 – 2023 g., март 2019 г. (www.strategy.bg) 18.11.2021)

Актуализирана стратегия за развитие на електронното управление в Република България 2019 – 2025 г., март 2021 г. (www.strategy.bg) 18.11.2021.

(Aktualizirana strategia za razvitie na elektronното upravlenie v Republika Bulgaria 2019 – 2025 g., март 2021 г. (www.strategy.bg) 18.11.2021)